

Источноевропске државе, бивше чланице Совјетског Савеза – Украјина, Белорусија и Молдавија су важне за Русију из различитих разлога, укључујући географски положај и економске односе. Генерално, све ове државе сарађују са Москвом, али степен те сарадње варира. Украјина схвата неопходност чврстих веза са Русијом, али кокетира и са Русијом и са Западом како би задобила могуће концесије. Белорусија, која је углавном изолована од Запада из политичких разлога, умногоме зависи од Русије и она је већ члан московске трговинске уније са Казахстаном, тако да ће она пружити најмање отпора приликом интеграције у Евроазијску унију. Молдавија је земља која је подељена изнутра, између западних сила и Москве и вероватно је да ће остати политички парализована за догледно време.

Украјина

Неколико фактора чини да Украјина има кључни значај за Русију. Њен положај на северноевропском платоу и њен излаз на Црно море начинили су да Украјина буде на традиционалном путу инвазије са Запада. Украјина је такође друга земља по броју становника у бившем Совјетском Савезу. Осим тога, она поседује трећу економију по снази у бившем СССР-у и њени индустријски, агрикултурни и енергетски потенцијали су интегрисани са руским.

Руске узданице

-

Политичке: украјински председник Виктор Јанукович и његова партија Региона уживају подршку Москве. Русија такође има везе са украјинским опозиционим лидерима као што су бивша премијерка Јулија Тимошенко и еминентна политичка фигура Арсеније Јашчењико. Осим тога, украјински олигарси попут Дмитрија Фирташа и Рината Ахметова одржавају пословне везе са Русијом.

-

Социјалне: етнички Руси чине 17 процената украјинске популације, док се 30 процената Украјинаца служи руским језиком као матерњим. Осим тога, Украјинци

Пише: Стратфор
уторак, 14 фебруар 2012 12:12

потичу из исте источнословенске етничке и језичке групе као и Руси (и Белоруси). Већински део земље је православне вероисповести и више од 10 процената становништва Украјине налази се под Московском патријаршијом.

-

Безбедност: Русија одржава војно присуство у Украјини стационирањем своје црноморске флоте на Криму. Руска федерална служба безбедности и њен украјински партнер сарађују у обавештајној делатности и обуци. Иако Украјина није чланица Уговора о колективној безбедности кога предводи Русија она такође није ни чланица НАТО пакта.

-

Економија: Украјина добија више од 60 процената природног гаса од Русије што може Русији гарантовати манипулацију украјинском гасоводном инфраструктуром једноставним прекидом снабдевања. Русија контролише или поседује већину индустрије метала у Украјини и снабдева њену индустрију са енергентима (осим одржавања пословних односа са индустријским олигарсима). Русија Украјини такође испоручује финансијску помоћ и кредите путем Сбербанке и других финансијских институција.

Руски успеси, препреке и амбиције

-

Између 2010. и 2012. Русија је постигла многе од својих циљева у Украјини. Москва је продужила боравак своје црноморске флоте у Севастопољу до 2042. Украјински закон који чланство у НАТО пакту чини илегалним ограничио је везе Кијева са блоком и прозападне фракције у украјинској влади предвођене бившим премијером Виктором Јушченком и његовом партијом Наша Украјина-народна самоодбрана су маргинализоване. Велика претња по руске планове – брзи преговори који се одвијају између Кијева и Европске уније – нису завршени током 2011. како је планирано што је оставило Украјину без споразума о слободној трговини и придруживању унији и без јасних изгледа за чланство у ЕУ.

-

У 2012. Москва се нада да ће задобити одређени степен контроле над украјинском енергетском инфраструктуром и системом за складиштење тако што ће одржавати високе цене природног гаса што ће присилити Украјину да тргује енергетским добитом у замену за јевтинији природни гас. Русија такође жели да спречи да се Украјина приближу Европској унији тако што ће стварати и манипулисати трзавицама на домаћој политичкој сцени које ће преокупирати Јануковича и учинити да Украјина буде мање пожељна за Европљане. Шта више, планови Москве су да одређене чланове ЕУ (нарочито Шведску и Пољску и иницијативе њихових источних партнера) држе подаље од фокусирања на Украјину тако што ће те земље држати подељене и преокупиране другим проблемима.

Ипак, ово не значи да Москва може у Украјини да чини шта јој је воља. Највећи изазов руским амбицијама у Украјини долази од украјинске владе упркос њеним тесним везама са Москвом. Није у Јануковичевом интересу- или у интересу олигарха који чине основу његове моћи- да преда Русији контролу над транзитним системом природног гаса земље што није само витални економски добит већ и симбол украјинског суверенитета. Ово представља разлог зашто Украјина наставља да се одупире продаји система Русији и придруживању институција које води Русија као што је трговинска унија, која ће још више подривати економски суверенитет Кијева.

Након 2012, Москва жели да припреми Украјину за ближе интеграције путем чланства у Евроазијској унији како се она буде развијала од трговинске уније и заједничког економског простора.

Украјинска позиција и стратегија

Услед тога што је у историјском погледу била под влашћу многих страних сила- Русије, Пољске, Аустроугарске и Отоманског царства међу њима – територија која чини данашњу модерну Украјину насељена је људима из различитих култура са другачијим погледима на свет. Највећа подела у Украјини је између истока земље, који је економски и културно много више повезан са Русијом, и западног дела земље који је у већој мери националистички, ближи Западу и више се залаже за чланство у западним институцијама као што је Европска унија. Главни императив за било ког украјинског државника је да спречи поделу земље и да балансира између страних сила како би очувао суверенитет.

Тако, Јанукович, упркос томе што је захвалан источној Украјини и одржава кампању на много приснијим односима са Москвом од свог претходника, није просто сигуран савезник Москве током свог председавања. Иако је он учинио бројне гестове у корист Русије на почетку свог мандата тако што је донео закон који забрањује чланство у НАТО пакту и потписао споразум о продужетку стационирања црноморске флоте за проток природног гаса, Јанукович је учинио противтежу овоме тако што је убрзао преговоре са Европском унијом око потписивања придруживања и споразума о слободној трговини (за шта се Кијев нада да ће укључити одредбу за евентуално чланство у ЕУ).

У Јануковичевом интересу није, нити је то у интересу олигарха који чине основу његове моћи да Русији преда контролу над државним транзитним системом природног гаса која није само витални економски добит већ и симбол украјинског суверенитета. То је разлог зашто Украјина наставља да одбија да прода систем Русији или да се придружи институцијама које води Русија, као што је трговинска унија, што ће подривати економски суверенитет Кијева.

Међутим, неуспех преговора Украјине са Европском унијом услед лишавања слободе Тимошенкове нарушио је украјински баланс са Русијом и довео је Кијев у тешку позицију. Украјина може да приушти да плати само 400 долара по хиљаду кубних метара природног гаса пре него што више цене доведу до финансијске кризе, тако да је право питање када ће- а не да ли ће- Украјина морати да Русији уступи макар одређени део контроле над својим енергетским системом или приступ истом у замену за ниже цене. Ово ће још више умањити способност Кијева да маневрише против Москве и осигураће да ће, било да то она жели или не, Украјина морати на крају да узме руске интересе у обзир.

Белорусија

Географија има велику улогу када је у питању значај Белорусије за Русију. Земља се налази на северноевропском платоу који је важио за традиционалан правац инвазије са запада, и не постоје значајне географске баријере које стоје пред инвазионим снагама услед равне конфигурације терена у овој земљи. Белорусија служи као територијална предстража самом срцу Русије. Белорусија такође поседује једну од најјачих економија у бившем Совјетском Савезу и њена индустрија, енергија и безбедносни механизми су интегрисани са руским.

Руске узданице

-

Политичке: Белорусија и Русија су партнери у државној унији и белоруски председник Александар Лукашенко ужива подршку Москве. Русија је повезана са лидерима белоруских безбедносних служби а белоруска финансијска елита има развијене пословне односе са Русијом.

-

Социјалне: етнички Руси чине 11 процената белоруске популације. Већина белоруског становништва говори руски као матерњи језик, а руски и белоруски језик су званични језици у земљи. Већина белоруског становништва су православци са отприлике око 60 процената верника који припадају Московској патријаршији. Белоруси и Руси имају корене у истој источно словенској етничкој и језичкој групи и сходно томе њихове културе су сличне.

-

Безбедносне: белоруски војно-индустријски комплекс је интегрисан са руским и земље поседују јединствени систем противваздушне одбране. Белорусија је члан Уговора о колективној безбедности кога предводи Русија (ЦСТО) [\[1\]](#) и на њеној територији су смештени руски војни капацитети као што је С-300, систем противваздушне одбране. Такође белоруске и руске обавештајне службе имају развијену сарадњу која укључује и обуку.

-

Економија: Русија обезбеђује 99 процената белоруског природног гаса и већину њене нафте. Русија такође поседује 100 одсто удела у Белтрансгасу, што јој омогућава пуно власништво над енергетском инфраструктуром земље. Трговина између две земље је важна за белоруску економију, пошто половина белоруског извоза иде ка Русији. Осим тога, Русија Белорусији обезбеђује финансијску помоћ укључујући 3 милијарде долара вредан зајам путем Еурасека и милијарду долара зајма путем Сбербанке.

Руски успеси, препреке и амбиције

Руски утицај у Белорусији није без изазова у протеклих две године. Почетком 2010. Лукашенко је критиковао Москву због високих цена енергената и почео је да разматра алтернативне снабдеваче (нарочито Венецуелу и Азарбејџан) као начин притиска на Русију да спусти цене. Али је Русија сачувала високе цене и прекинула довод природног гаса у Белорусију све док Минск није пристао да уступи потпуну контролу над својом енергетском инфраструктуром и Белтрансгасом Москви.

Русија је спровела неколико стратегија како би увећала свој утицај у Белорусији. Почевши од 2010. Русија и Белорусија су се економски интегрисале пошто се Белорусија придружила трговинској унији, коју предводи Русија, телу које ће постати заједнички економски простор 2012. Русија је била у могућности да ограничи белоруске везе са Западом и ЕУ коју је предводила Пољска пред изборе у Белорусији. Након избора Запад је одлучио да изолује Белорусију дајући Русији прилику да повећа своју економску и политичку подршку Лукашенку. Москва је такође ојачала своју безбедносну интеграцију са Минском када се Белорусија придружила снагама за брза дејства чланица Уговора о колективној безбедности и дозволила размештај система С-300с.

У 2012. Русија жели да настави своје напоре ка даљој интеграцији Белорусије. Заједничка економска сфера ће послужити руским економским интересима, али Москва жели да има већи приступ белоруској стратешкој економској сфери као што су рафинерије и налазишта калијум карбоната компаније Беларускали. Политички гледано Москва жели да Минск остане изолован од Европске уније и Запада. С војничког аспекта Русија жели да искористи продају наоружања и учешће у снагама за брза дејства како би Белорусију привукла ближе себи. Након 2012. Русија жели потпуну стратешку интеграцију Белорусије путем Евроазијске уније.

Белоруска позиција и стратегија

За разлику од Русије или Украјине, Белорусија поседује релативно хомогено друштво како у културном погледу тако и у политичком. Ово је установило централизацију власти под Лукашенком који у политичком смислу доминира Белорусијом још од 1994. Такође, за разлику од Русије или Украјине, Белорусија никада није развила класу моћних олигарха; Лукашенко је одржао социјални и економски модел који умногоме наликује старом совјетском моделу још од почетка белоруске независности. Он земљом влада заједно са

чврсто повезаном елитом, од којих многи имају везе са безбедносним и обавештајним апаратом.

Док је поменута динамика омогућила лакше успостављање власти, она компликује други императив: равнотежу између спољних сила која омогућава економски, војни и политички суверенитет. Белорусија се никада није удаљавала од Русије када је у питању безбедност или економија узимајући у обзир демократске и економске реформе које су неопходне за разматрање за чланство у НАТО или ЕУ. Међутим, белоруски политички односи са Русијом нису увек били тако стабилни. Две државе су формирале унију 1997, али ова блискост није спречила несугласице поводом економских питања које су навеле Лукашенка да периодично гледа на Запад ради сарадње како би задобио узданицу у односу на Русију. На основу интеграције белоруске инфраструктуре са Руском и политичким конотацијама везаним за економске односе ово је лакше рећи него учинити. Тестирање Москве у вези са стварима као што је цена енергената обично су се лоше завршавале по Минск, као што је недавно преузимање Белтрансгаса од стране Гаспрома показало.

Земље попут Пољске и Литваније имају геополитички интерес у покушајима да се додворе Белорусији као што је жеља за успостављањем исте врсте територијалног браника ка Истоку као што Русија жели исти тај браник према Западу. Али ове земље не могу да се такмиче са руским утицајем у Белорусији тако да оне прибегавају “тихим” маневрима попут успостављања веза са белоруском опозицијом и предвођења санкција ЕУ против Лукашенкове владе. Успех прве стратегије је ограничен с обзиром на то да се опозиционе групе суочавају са бројним забранама. Друга стратегија је далеко озбиљнија претња белоруској влади с обзиром на то да Лукашенкова владавина зависи од националног економског модела а такав модел слаби у сиромашном економском и финансијском окружењу. Међутим, економска изолација је пружила прилику Русији да обезбеди финансијску помоћ и да послужи као белоруски чамац за спасавање- улога коју ће Москва наставити да игра све док Лукашенко буде држао konce у својим рукама.

Гледајући у будућност, Белорусија неће имати избора већ да настави путем руске стратегије и ширег препорода што Минску омогућава ограничене опције за добијање подршке од осталих сила. Русија ће стога наставити да integriше Белорусију како се креће ка стварању Евроазијске уније 2015.

Молдавија

Положај Молдавије чини је важном за Русију. Она се налази у Бесарабијској котлини [\[2\]](#) између Карпата и Црног мора традиционалног пута за освајаче са југозапада и балканских држава. Она се налази близу стратешке луке Одесе и кримског полуострва где је Русија стационирала своју црноморску флоту, и служи као део енергетске транспортне мреже која повезује Русију са Европом и Турском.

Руске узданице

-

Политичке: бивши председник Молдавије Владимир Воронин и његова комунистичка партија су у партнерству са Русијом. Москва такође има везе са лидерима Алијансе за европске интеграције (АЕИ) [\[3\]](#) укључујући премијера Молдавије Влада Филата и актуелног вршиоца дужности председника Мариана Лупуа. Најзначајније, Русија субвенционише отцепљене лидере у региону Придњестровља [\[4\]](#)

.

-

Социјалне: само око 6 процената Молдаваца јесу етнички Руси, иако је у региону Дњестра 30 процената популације руског порекла (осталих 30 процената су Украјинци). Отприлике око 11 процената Молдаваца говори руски као матерњи језик, а руски је главни језик за приближно око 16 процената становништва. Већински део земље је православне вероисповести али су подељени између румунске и руске православне цркве.

-

Безбедност: Русија има приближно око 1 100 војника у региону Придњестровља (заједно са мањим контингентом украјинских војника). Иако Молдавија није део ЦСТО-а са Русијом на челу она такође није ни чланица НАТО пакта.

-

Економија: Молдавија стопроцентно зависи од Русије у погледу природног гаса и 20

процената њеног извоза намењено је Русији. (од посебног значаја је вино, производ од кога је Русија одсечена из политичких разлога). Русија контролише већину економије у Придњестровљској области (која, упркос томе што је отцепљени део, представља срце индустријске зоне Молдавије) и обезбеђује финансијску помоћ и субвенције Придњестровљу.

Руски успеси, препреке и амбиције

Русија је одбацила покушаје да се демилитаризује Придњестровље или да дозволи присуство Запада у тој области. Међутим, Москва се суочила са одређеним препрекама када је у питању Молдавија. Комунисти нису били на власти још од када је АЕИ, која се ослања на Запад, преузела руковођење земљом 2009. што је пратила “Твитер револуција”. Упркос својој позицији АЕИ није била довољно снажна да изабере председника, тако да је Молдавија била у политичком ћорсокаку готово три године.

Руски циљеви за 2012. јесу да се појача позиција Москве у Молдавији, што би одговарало јачању комунистичке партије и формирање независних односа са члановима и лидерима АЕИ. Уколико Русија не буде могла да помогне да комунисти преузму власт, она макар жели да буде сигурна у то да ће Молдавија остати подељена и да ће АЕИ остати немоћна да изабере прозападно оријентисаног председника. Москва би ово могла да постигне тако што ће искомпликовати политички процес и опструирати преговоре између Молдавије и Придњестровља. Русија такође жели да сачува своје војно присуство и политички утицај у Придњестровској области и да започне постављање основа за могуће укључење Молдавије у Евроазијску унију.

Позиција Молдавије и њена стратегија

Попут Украјине, Молдавија је слаба и подељена. За разлику од Украјине Молдавија нема традиционалне или етничке везе са Русијом; она етнички и језички припада Румунији. Ово заједно са малом територијом Молдавије и њеном стратешком локацијом јесте главни фактор слабости државе и њене способности балансирања између спољних сила.

Молдавија је подељена како територијално, тако и политички. Влада Молдавије нема територијални суверенитет над територијом Придњестровља на чијој територији се налази руска војна база и која је насељена углавном Русима и Украјинцима. Подела унутар Молдавије јесте политичка и њом доминирају две групе: комунисти који су оријентисани према Русији, и АЕИ, која представља скуп партија које желе да се Молдавија окрене ка Западу. АЕИ је такође подељена са појединим елементима који желе ближу везу са Румунијом и НАТО пактом док су други елементи флексибилнији у својој оданости, али уопштено све партије у АЕИ подржавају чланство Молдавије у ЕУ. Од 2009. ни комунистичка партија нити АЕИ нису у стању да добију довољно гласова у парламенту (61 од 101) како би се изабрао председник. Тако да је земља парализована и није у стању да спроводи било какву озбиљну спољну политику већ готово три године. Ова подела значи да став и стратегија Молдавије нису јединствени. Било који лидер Молдавије мораће да превазиђе ове поделе како би ујединио земљу. Једино тада ће питање Придњестровља и питања која се тичу шире спољне политике моћи да се поставе у Кишињеву.

И друге спољне силе осим Русије имају интерес у Молдавији. Главна међу њима је Румунија. Не само да Молдавија и Румунија деле заједничке етничке и језичке везе, већ и територија која сачињава Молдавију и Придњестровље (као и западни делови Украјине) припадали су румунској провинцији Молдавији пре него што је Русија анектирала територију као одбрамбени бедем. Међутим, Румунија није довољно јака како би војно изазвала Русију у земљи и с обзиром на то да је Молдавија најсиромашнија земља у Европи и суштински је ограничена руским присуством и утицајем, изгледни за чланство у ЕУ у догледном временском року нису изгледни (иако пружање румунских пасоша грађанима Молдавије које им дозвољава да путују Европском унијом представља један пример румунског благог утицаја у земљи). Остале земље ЕУ попут Пољске и Шведске желе да Молдавију приближе Западу путем Источно партнерског програма, али ово је дугорочни процес са ограниченим ефектима.

Очекује се да политичка, територијална и геополитичка парализа Молдавије потраје све док спољна сила не буде у стању да изазове Русију у региону у виду снажног уместо слабог притиска. Али није вероватно да ће се ово догодити у краткорочном или средњорочном периоду.

Са енглеског превео: Владимир Јевтић

[1] CSTO eng. Collective Security Treaty Organization, Организација колективног уговора о безбедности. Прим.прев.

[2] Територија између река Дњестар и Прут. Прим.прев.

[3] AEI eng. Alliance for European Integration, Alijansa za evropske integracije. Prim. prev.

[4] Независност Придњестровља до данас није признала ни једна држава. Ова област фактички не признаје централну власт у Молдавији. У време распада СССР-а 91-92. год. вођен је сукоб између молдавских снага и побуњеника који су имали подршку 14. руске дивизије која је била стационирана на том подручију у време Совјетског Савеза. Операцијама 14. дивизије је руководио покојни генерал Лебедев који је погинуо у хеликоптерској несрећи. Молдавске снаге нису имале довољно снаге да битније измене ситуацију на терену. Прим.прев.